

**ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH JARAYONLARIDA SIYOSIY
PARTIYALARNING ROLI**

Madina Rahmonova Shuhrat qizi

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy

Kommunikatsiyalar Universitetining

2-kurs magistranti

[*rahmonovamshq@gmail.com*](mailto:rahmonovamshq@gmail.com)

+998919651674

***Annotatsiya:** Siyosiy partiyalar demokratik davlatlarda samarali ekologik siyosatni ishlab chiqishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bilan birga, siyosiy partiyalar davlat siyosati uchun muhimmi yoki yo'qmi kabi ba'zi munozaralar mavjud. Ushbu maqola atrof-muhit masalalari bo'yicha siyosiy partiyalarning amalga oshirayotgan ishlari va ularning natijalari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish orqali ushbu munozara haqida gapiradi.*

***Kalit so'zlar:** iqlim o'zgarishi, ekologik siyosat, partiya siyosati, siyosiy partiyalar*

Kirish: Siyosiy partiyalar jamoatchilik imtiyozlari va siyosiy ovozlarga vositachilik qilish, hukumatni atrof-muhitga oid harakatlar uchun javobgarlikka tortish va partiyaviy raqobat orqali ekologik demokratiyani mustahkamlashga yordam berishi mumkin. Ammo siyosiy partiyalar o'rtasida atrof-muhit muammolari va iqlim o'zgarishiga qarshi siyosat choralari haqida ko'proq xabardorlikka ehtiyoj bor - bu xalqaro yordam yordam berishi mumkin.

Bir qator xalqaro deklaratsiyalar va kelishuvlarda allaqachon e'tirof etilgan bo'lib, ekologiya va demokratiyaning asosiy ustunlari, ya'ni shaffoflik, ishtirok etish va adolat o'rtasidagi sinergiya haqida ko'proq dalillar mavjud. Siyosiy partiyalar demokratiyaning ushbu asosiy ustunlarini himoya qilish va atrof-muhitni

muhofaza qilish masalalarini ilgari surishda muhim rol o'ynashi kerak. Ular buni saylovchilar bilan jamoatchilik munosabatlarini shakllantiradigan munosabatlar, ularning hukumatni javobgarlikka tortish qobiliyati va partiyalar raqobati orqali amalga oshirishlari mumkin. Shunga qaramay, mamlakatlar chet eldagi atrof-muhit va rivojlanish loyihalariga pul sarflashga intilayotganda, siyosiy partiyalar ko'pincha e'tibordan chetda qoladi.

Siyosiy partiyalar fuqarolar va hukumat o'rtasida ko'prik o'rnatishga yordam beradi va fuqarolar, fuqarolik jamiyati, biznes va parlamentning siyosiy ovozini kuchaytirish uchun vosita yaratadi. Ular saylovchilar talabiga javob berish bilan birga, jamoatchilik fikrini ham shakllantiradi. Misol uchun, bir nechta siyosiy partiyalar iqlim faollari tomonidan qo'zg'atilgan iqlim o'zgarishi bo'yicha ortib borayotgan tashvishga moslashish uchun nutqlarini o'zgartirdilar. Atrof-muhit haqida xabardorligi past yoki tashvishlanayotgan jamiyatlarda siyosiy partiyalar jamoatchilik xabardorligini oshirishga yordam berishi va ekologik muammolarni siyosiy ustuvorliklar qatoriga qo'yishi mumkin.

Siyosiy partiyalar siyosatning strategik yo'nalishi va mazmunini shakllantirish orqali, masalan, qonunchilik orqali ambitsiya darajasi va siyosat natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ular, masalan, parlament nazorati orqali iqlim o'zgarishi va atrof-muhit siyosatini qabul qilish va amalga oshirish uchun hukumatlarning javobgarligini kuchaytirishga yordam beradi. Iqlim o'zgarishi to'g'risidagi ko'plab qonunlar, jumladan, 2008-yildagi [Buyuk Britaniyadagi iqlim o'zgarishi to'g'risidagi qonun](#), hukumatlardan har yili parlamentlarga iqlim o'zgarishi bo'yicha maqsadlarni amalga oshirish bo'yicha hisobot berishni talab qiladi, bu qonunlar uchun javobgarlik mexanizmlarining asosiy ustunini tashkil qiladi. Partiyalar atrof-muhit siyosati bo'yicha eng ambitsiyali bo'lish uchun partiyalar raqobati orqali siyosiy harakatlarni davom ettirishi mumkin. Daniyada bu 2019-yilgi boshlang'ich saylovlarda yaqqol ko'rindi, unda siyosiy partiyalar iqlim o'zgarishi bo'yicha boshqa partiyalarning maqsadlaridan oshib ketish uchun raqobatlashdilar. Ushbu partiyaviy raqobat oxir-oqibat 2030-yilga kelib uglerod emissiyasini 70 foizga kamaytirishni ko'zda

tutuvchi [Daniya iqlim qonunini](#) kuchli siyosiy qo'llab-quvvatlashga olib keldi. Iqlim o'zgarishi bo'yicha partiyalararo konsensus 2008-yil [Buyuk Britaniyadagi iqlim o'zgarishi to'g'risidagi qonunda](#) ko'rsatilganidek, iqlim siyosatini ilgari surishda yordam beradi. Siyosiy spektrning har ikki tomonidagi siyosiy partiyalar iqlim o'zgarishiga qarshi harakatni kuchaytirish maqsadi ostida birlashgan.

Biroq, partiyaviy raqobat kuchli ekologik natijalarga olib kelmaydi va ba'zan u siyosat o'zgarishiga to'sqinlik qilishi va siyosiy jarayonlarni haddan tashqari murakkablashtirishi mumkin. Bu ko'pincha siyosiy jihatdan qutblangan jamiyatlarda va kuchli atrof-muhit yoki iqlim o'zgarishi siyosatiga qarshi kuchli manfaat guruhleri va lobbilar hukmronlik qiladigan hududlarda sodir bo'ladi. Asosiy partiyalar o'rtasida siyosiy konsensusning yo'qligi siyosiy majburiyatni saqlab qolishga xavf tug'dirishi va siyosatning o'zgarishiga olib kelishi mumkin, xususan, saylovlar o'rtasida yoki rahbariyat o'zgarishi. Shu bois atrof-muhit masalalari bo'yicha asosiy tomonlar pozitsiyalaridagi tafovutni bartaraf etish yanada ulug'vor siyosat va natijalarga erishish uchun muhimdir.

So'nggi bir necha yil ichida butun dunyoda atrof-muhit va ayniqsa iqlim o'zgarishi haqidagi jamoatchilik fikri keskin o'zgardi. [BMT Taraqqiyot dasturining](#) 2021-yilda o'tkazgan so'rovida 50 ta davlatdan kelgan respondentlarning 64 foizi iqlim o'zgarishi favqulodda holat ekanligini ta'kidladi va hukumatlarni yanada ulug'vor harakatlarga chaqirdi. Ushbu tendentsiyaga muvofiq, global miqyosda yashil partiyalarning soni va siyosiy ahamiyatida ham o'sish kuzatildi, [Global Yashillar federatsiyalari](#) hozirda 80 a'zo partiyadan iborat. Masalan, yashil partiyalar Avstriya, Belgiya, Senegal (yashillar partiyasi rahbari [FEDES](#) atrof-muhitni muhofaza qilish vaziri bo'lgan), Finlyandiya, Irlandiya, Lyuksemburg, Yangi Zelandiya, Shvetsiya va yaqinda hukumat koalitsiyalarida vakillik qiladi.

Shunga qaramay, saylovchilarning iqlim harakati bo'yicha talabi global miqyosda yanada ulug'vor ichki iqlim siyosatiga aylanishi shart emas. [2021-yilgi Iqlim samaradorligi indeksi](#) 57 milliy davlat va Yevropa Ittifoqining iqlim siyosatini baholadi, ko'plab demokratik mamlakatlar iqlim siyosati reytingida pasayish kuzatildi. Davlat siyosiy partiyalar tuzish imkoniyatiga ruxsat berishi mumkin

bo'lsa-da, agar bu siyosiy partiyalar siyosiy qarorlar qabul qilishda chetga surilgan bo'lsa yoki ularda hukumatni javobgarlikka tortish uchun qonuniy huquq bo'lmasa, ularning ekologik siyosatni shakllantirishga ta'siri cheklangan bo'ladi.

Bu global miqyosdagi siyosiy partiyalar o'rtasida atrof-muhit va iqlim o'zgarishi va boshqa mamlakatlar tajribasiga asoslangan ambitsiyaviy harakatlarni ilgari surish uchun mavjud vositalar, masalan, partiyada ushbu muammolarni hal qilish orqali siyosiy spektrda xabardorlik va tushunishni oshirish muhimligini ta'kidlaydi. Manifestlar, atrof-muhit qonunchiligi va qonunchilikdan keyingi tekshiruv, xalqaro va milliy partiyalararo muloqotlar va iqlim o'zgarishi va atrof-muhit muammolari bo'yicha siyosiy konsensusni shakllantirishga qaratilgan boshqa tadbirlar juda muhimdir. Xorijdagi rivojlanish dasturlari siyosiy partiyalarning rolini hisobga olishi va ularning ijobiy ta'sirini kuchaytirish va atrof-muhit va iqlim kun tartibiga mumkin bo'lgan salbiy ta'sirlarni minimallashtirish uchun aralashuvlarni o'z ichiga olishi ham muhimdir. Shu bilan birga, ekologik kun tartibi siyosiy partiyalarga qaratilgan demokratiyaga yordam berish dasturlarining bir qismi bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Batstrand, S. (2015). More than Markets: A Comparative Study of Nine Conservative Parties of Climate Change. *Politics and Policy*, Vol. 43, No. 4.
2. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/27/contents>
3. https://climate-laws.org/document/the-climate-act_dae7
4. <https://www.undp.org/publications/peoples-climate-vote>
5. <https://globalgreens.org/>
6. <https://theconversation.com/germany-election-winners-losers-and-how-the-greens-emerged-as-kingmakers-podcast-168956>
7. <https://ccpi.org/download/the-climate-change-performance-index-2021/>